

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia Logopaedica 7 (2023)

ISSN 2083-7283

DOI 10.24917/20837283.7.4

Kludia Kaczmar

Gabinet logopedyczny „Na Głos”, Kraków

ORCID 0009-0003-3283-1271

Analogiczne formacje słowotwórcze w mowie dzieci w wieku 2–4 lat

Analogous word-building formations in the speech of children aged 2–4 years

Streszczenie

W niniejszym artykule omawiam innowacje leksykalne utworzone przez dzieci w wieku 2–4 lat. Czynię to na bazie korpusu wyrazów zebranego podczas badań podłużnych oraz poprzecznych, w których wykorzystałam metodę obserwacji uczestniczącej oraz rozmowę kierowaną. Opisuję także mechanizm wnioskowania poprzez analogię, niezbędny do nabywania struktur systemowych języka. Podaję również sposoby oraz motywacje służące tworzeniu wyrazów pochodnych. Wyróżniam przy tym najbardziej produktywne kategorie słowotwórcze powstałe od różnych części mowy za pomocą charakterystycznych wykładników formalnych.

Słowa kluczowe: neologizmy, innowacje leksykalne, analogia, rozwój systemu językowego u dzieci, słowotwórstwo

Abstract

In this article, I discuss lexical innovations created by children aged 2–4. The subject of the study is a corpus of words collected during longitudinal and transversal studies, in which I used the method of participant observation and guided conversation. I also describe the mechanism of reasoning by analogy, which is necessary for the acquisition of language system structures. In addition, I indicate the methods and motivations for the formation of derived words. With the help of characteristic formal exponents, I distinguish the most productive word-forming categories derived from different parts of speech.

Keywords: Neologisms, lexical innovations, analogy, development of language system in children, vocabulary

Analogie w języku dziecka

Proces nabywania sytemu językowego przez małe dziecko jest zadaniem niełatwym. Bogactwo form wyrazowych, skomplikowana odmiana wyrazów w zdaniu, łączenie jednostek językowych w wypowiedzenia przysparzają dziecku wiele trudności. Aby w pełni nabyć klasy wyrazów, wyodrębnione na podstawie kryteriów składniowych i fleksyjnych, wyrażać relacje gramatyczne za pomocą form wyrazowych, opanować zasady łączenia wyrazów, trzeba najpierw zdobyć wiedzę o wzajemnej zależności zjawisk językowych. Dzieje się to dwojako: w akcie mówienia oraz poprzez przekazy pochodzące ze środowiska, które stanowią wzorzec paradygmatu składniowego czy fleksyjnego. Niezbędny do nabywania struktur systemowych języka jest także mechanizm wnioskowania przez analogię. Stanowi on właściwość ludzkiego umysłu, nastawioną na szukanie wzorców, odkrywanie relacji oraz tworzenie kategorii. Analogia odpowiada za uruchomienie procesu, w którym ujawniają się asocjacyjne związki między faktami językowymi, dzięki czemu dziecko, posiadając wzorzec, może stworzyć nowy wyraz na bazie określonego schematu, reguły. U dziecka rozwijającego się normalnie jest to zdolność, którą można dostrzec już przed 1. rokiem życia¹. Początkowo jawi się jako wnioskowanie oparte na cechach percepcyjnych, później bazuje na kryterium funkcjonalnym, dzięki któremu można zbudować określone kategorie (między 4. a 5. r.ż.) (Goswami, East, 2000). Potwierdzają to L. Kaczmarek, M. Przetacznikowa oraz P. Smoczyński, którzy z niezwykłą skrupulatnością prowadzili badania nad rozwojem mowy dziecka (Kaczmarek, 1988; Przetacznikowa, 1973; Smoczyński, 1955). Wszyscy badacze są zgodni co do tego, że już na wczesnym etapie, tj. w momencie posługiwania się niedostatecznie utwalonymi sygnałami dwuklasowymi, ujawnia się wnioskowanie przez analogię, oparte na „przechodzeniu od szczegółu do szczegółu”. Pozwala to dziecku na dostrzeganie prostych relacji, jakie zachodzą pomiędzy czynnością, sprawcą a obiektem. Owocuje to nowo powstałymi formami językowymi, które rozpoczynają się wraz z ukształtowaniem zasad systemu fonologicznego i uświadomieniem sobie przez dziecko budowy morfologicznej wyrazu (Maciejewska, 2013).

Według M. Tomasello podstawą dostrzeżenia analogii jest zdolność uczenia się poprzez naśladownictwo. Pełne zrozumienie intencji komunikacyjnych innych osób przyczynia się do prawidłowego wnioskowania przez analogię, które spaja różne składniki pełniące podobną rolę funkcjonalną. Ponadto, jak twierdzi ten sam autor: „człowiek potrafi dostrzegać podobieństwo nie tylko między przedmiotami (na podstawie cech percepcyjnych lub funkcjonalnych), lecz również między sytuacjami relacyjnymi lub zdarzeniami (dzieje się tak, ponieważ jest w stanie wyabstrahować część wspólną z porównywanych elementów). [...] Dzieci więc opierają swoje konstrukcyjne analogie na podobieństwach zarówno formy, jak i funkcji: dwie wypowiedzi lub konstrukcje są analogiczne, jeśli można się w nich doszukać «dobrego» odwzorowania struktury zarówno na poziomie formy językowej, jak i funkcji komunikacyjnej” (Tomasello, 2003, s. 201–202).

---

¹ Jak wskazuje koncepcja możliwego i niemożliwego fizycznie ruchu, zweryfikowana w badaniach przez Renee Baillergeona (1987), już niespełna 4-miesięczne dzieci wykazują zachowania, które opierają się na analogii (Haman, 1993).

Analogię należy uznać za istotny mechanizm budowania wiedzy o strukturze języka. Dzięki niej dochodzi do tworzenia wyrazów pochodnych, które można podzielić na dwie grupy: analogiczne formy fleksyjne oraz analogiczne formy i formacje słowotwórcze (zwane inaczej neologizmami słowotwórczymi)².

Innowacje leksykalne w mowie dziecka. Badania własne

Podstawą analiz prezentowanych w artykule są badania spontanicznych realizacji dzieci, przeprowadzone w około studwudziestoosobowej grupie. W celu zweryfikowania zdolności słowotwórczych zastosowałam dwie metody: badań podłużnych oraz poprzecznych³. W obserwacji brały udział dzieci dwu-, trzy-, czteroletnie, które uczęszczały do publicznego krakowskiego żłobka oraz dwóch różnych placówek przedszkolnych. Takie podejście miało na celu ustalenie prawidłowości rozwojowych oraz dokonanie opisu warunków i mechanizmów powstawania nowych formacji. Zanim przystąpiłam do badań właściwych, przeprowadziłam obserwacje wstępne, które pozwoliły nawiązać kontakt z dziećmi oraz zweryfikować poziom kompetencji językowych i komunikacyjnych. Spotkania opierały się na rozmowach, inicjowaniu przeze mnie zabaw oraz włączaniu się do wcześniej zorganizowanych zajęć. W wyznaczonym przez opiekunki czasie towarzyszyłam także dzieciom podczas posiłków lub spotkań z zaproszonymi gośćmi⁴.

Systematyczna, cotygodniowa obserwacja oraz rejestrowanie wypowiedzi dzieci podczas zabaw swobodnych umożliwiły dokonanie zapisu pełnych zachowań językowych. Dla zgromadzenia jak najbogatszego materiału nagrywałam wszelkie realizacje językowe. Notując innowacje, uwzględniłam także kontekst wypowiedzi, pozwalający niejednokrotnie zidentyfikować wyraz podstawowy.

Analogiczne formy i formacje słowotwórcze – klasyfikacja⁵

RZECZOWNIKI

Spośród zgromadzonego materiału wydzieliłam blisko 500 wyrazów pochodnych, które przyporządkowałam do kategorii słowotwórczych, spełniających funkcję wyrazotwórczą. Pod względem liczebności znaczącą przewagę stanowiły formacje

---

² Jest to podział wprowadzony przez M. Chmurę-Klekotową, autorkę obszernej monografii, w której przedmiotem zainteresowania były neologizmy słowotwórcze (Chmura-Klekotowa, 1971, s. 160).

³ Wykorzystałam metodę obserwacji uczestniczącej oraz rozmowy kierowanej.

⁴ Etap badań wstępnych trwał około miesiąca. W żłobku proces adaptacji nieco się wydłużył.

⁵ W nawiasach, tuż obok wyznaczonych form słowotwórczych, zamieściłam fragment wypowiedzi dziecka, który transkrybowałam półfonetycznie. Powodem takiego działania było rozszerzenie dostępu do zapisów wymowy także dla czytelników, którzy nie znają sławistycznego alfabetu fonetycznego. Przykłady innowacji leksykalnych pochodzą z własnej, nieopublikowanej pracy doktorskiej. Ze względu na ograniczone ramy artykułu wybrałam najbardziej produktywne formacje derywacyjne oraz wykładniki je tworzące.

rzeczownikowe, które dominowały nad pozostałymi derywatami. Odpowiada za to wiele czynników: przewaga tej grupy leksemów w mowie dziecka, stanowiącej bu-
dulec pierwszej warstwy słownikowej, przewaga myślenia konkretno-obrazowego,
w którym czynności umysłowe oparte są nie tylko na spostrzeżeniach, ale i wyobra-
żeniach odnośnie do przedmiotów, sprzyjających nominalizacji, realistyczne podej-
ście w postrzeganiu rzeczywistości pozajęzykowej, przejawiające się niewielką liczbą
nazw cech abstrakcyjnych, czytelna motywacja wielu konstrukcji rzeczownikowych,
zbudowanych w większości na zasadzie derywacji sufiksальной, która umożliwia wska-
zanie odpowiednich kategorii słowotwórczych (Sikorska, 2018).

Do analogicznych derywatów rzeczownikowych zaliczyłam:

1. Formacje, w których formant pełni funkcję gramatyczną (transpozycyjne):

A. Nazwy czynności (nomina actionis) oznaczające 'wykonywanie czynności'⁶.

Utworzone za pomocą następujących formantów:

- sufiks: *-nie, -enie, -cie*; Leon (2;9) *układnieńe* (myśli•, ze to układnieńe?)
Julka 2 (2;1) *wytśeńe* (daj mi reńćnig do wytśeńa), Julia T. (2;4) *myjeńe*
(podaj mi śmatke do myjeńa), Julia T. (2;4) *pijeńe* (złub mi śoćeg do pijeńa),
Julia I. (3;3) *pūaczeńe* (już mam dość pūaczeńa), Nela (3;4) *uśondzeńe*
(ja mam w domu taką pufkę do uśondzeńa),
- derywacja wsteczna (zero sufiksalne): Nina (3;7) *kąs* (wą• zlobię wjelki
kąs) 'kąsanie', Karolina (3;4) *lis* 'polizanie', Krzysztof F. (3;6) *tul* (mama mi
zlobię wjelki tul) 'utulenie'.

B. Nazwy abstrakcyjnych cech (nomina essendi). Do tej kategorii można zakwalifikować dwa rodzaje formacji: takie, które odznaczają się wysokim stopniem regularności (niemalże kategorialne), derywowane od każdego przymiotnika oraz typy niekategorialne, tworzone od różnych podstaw za pomocą różnych wykładników (Grzegorzczkowska, 1984)⁷.

Zastosowane formanty:

- sufiks: *-ość*: Aleksander (3;6) *brzydawość*, Lidia (3;6) *dobrość*, Karolina (3;4) *ćepuość*, Adam K. (3;10) *głodność* (tes cuje głodność) 'bycie głodnym',
- sufiks: *-stwo*: Milena (3;10) *ćemnostwo* (padrz, jakje ćemnostwo), Cezary (3;10) *kūamczustfo*.

⁶ Biorąc pod uwagę kategorialność, podobnie jak w przypadku nomina essendi, wyróżnia się dwa typy nazw czynności: pierwsze – tworzone w sposób regularny od prawie każdego czasownika, drugie – formowane nieregularnie, za pomocą różnych wykładników i posiadające wtórnie wiele znaczeń w odniesieniu do czasownika (Grzegorzczkowska, 1984).

⁷ W przypadku abstrakcyjnych cech, zakwalifikowanych do pierwszego typu formacji, tj. prawie kategorialnego, istnieje kilka ograniczeń. Podczas tworzenia wyrazów z sufiksem *-ość* zostaje zawężona podstawa, od której powstają nowe formacje, do przymiotników jakościowych, czyli bezwzględnych, nierelacyjnych, wskazujących na niestałe, zmienne cechy osób, zwierząt, roślin i przedmiotów. Co więcej, brana jest także pod uwagę zawartość semantyczna powstałych konstrukcji. Podczas przekształcenia syntaktycznego przymiotnika na rzeczownik dochodzi do zmiany znaczenia konkretnego na abstrakcyjne (tyczy się to zarówno cechy, jak i zespołu wielu cech właściwych komuś (Grzegorzczkowska, 1984).

2. Formacje, w których formant pełni funkcję semantyczną (mutacyjne):

A. Nomina agentis (zaklasyfikowałam tu głównie „nazwy osób charakteryzujących się umiejętnością, skłonnością lub aktualnym wykonywaniem przez nie pewnych czynności” (Grzegorzczkova, 1984, s. 38))⁸:

a) dewerbalne rzeczowniki osobowe:

- sufiks *-acz, -aczka*: Pola (2;9) *općinacka* ‘fryzjerka’, Marcelina (2;4) *budowac* ‘budowlaniec’, Antonina (2;11) *podawacka* ‘kelnerka’, *gotowacka* ‘kucharka’ (ty beńdżes podawacką, a ja kuchalką), Joanna (2;7) *pisacka* ‘pisarka’, Paweł K. (3;4) *ścõngacka* (on jezd moją ścõngacką, podaje mi wysystko, co jezd wysoko),
- sufiks *-ak, -ek*: Pola (2;8) *psujek* (Filib zepsuą zameg, on jest psujek), Iga (3;7) *glyzak* ‘określenie chłopca, który przez większość dnia wszystko gryzie’, Cezary (3;10) *ryczek*,
- sufiks *-ka*: Pola (2;10) *cytajka* ‘pani, która czyta książkę’, Anna 2 (3;11) *syjka* (moja bapća jest syjką) ‘szwaczka’, Adam O. (3;4) *śisacka* (to jezd moja papuga śisacka, ona ma pjeluske, ona śika do pjeluski),
- sufiks *-ik (-nik)*: Julia P. (2;1) *budownik* ‘budowlaniec’, Adam O. (3;7) *naśladownik* ‘naśladowca’,
- sufiks *-arz*⁹: Szymon M. (3;8) *blońas* ‘bramkarz’ Oliwier (3;8) *golasz* ‘fryzjer’,
- sufiks *-och*: Mateusz (3;10) *pjerdźoch*¹⁰;

b) denominalne nazwy wykonawców czynności, do których zaliczyłam nazwy osób cechujących się określonym działaniem, posiadające w swej strukturze nawiązanie do wytworów, obiektów, przedmiotów działania, miejsc czynności oraz działalności, którą zajmuje się dana osoba (Grzegorzczkova, 1984).

⁸ Ze względu na brak ostrej granicy między nazwami osobowych wykonawców czynności a nazwami wykonawców nieosobowych, przyjąłam za R. Grzegorzczkova, iż do wykonawców czynności zostaną zaliczone osoby, czyli podmiot realizujący czynność przez siebie zamierzoną. Nazwy narzędzi (nomina instrumenti) będą interpretowane jako typ nazw nieosobowych (Grzegorzczkova, 1984). Do kategorii nazw wykonawców czynności, oprócz nazw osób, włączyłam (jednostkowo) nazwy zwierząt. Należy jednak zaznaczyć, iż polaryzacja dwóch kategorii nie znajduje odbicia w budowie słowotwórczej tych formacji, gdyż większość sufiksów występuje w dwóch grupach znaczeniowych.

⁹ W tej kategorii nie notuje się wielu derywatów z sufiksem *-arz*. Wynika to z tego, iż nie jest on produktywny w funkcji tworzenia rzeczowników dewerbalnych. Najczęściej jest używany do tworzenia odrzeczownikowych nazw wykonawców czynności.

¹⁰ Istnieją wyrazy, które znajdują się na pograniczu nazwy wykonawców czynności oraz nazw nosicieli cech. Wymieniona formacja została zakwalifikowana do nomina agentis ze względu, iż nie może być potraktowana jako nazwa typowo skłonnościowa. Trzeba ją rozpatrywać jako innowację, w której podmiot jest skłonny do wykonywania takiej czynności. Umownie do nazwy działacza zalicza się formacje odczasownikowe, a do nosicieli cech tworzy odprzymiotnikowe.

Zostały utworzone za pomocą następujących formantów¹¹:

- sufiks *-arz, -arzka*: Julia I. (3;2) *bućasz* 'szewc' (mama musi zażeść moje buty do bućarza), Matylda (3;7) *piloćasz* 'pilot' (pan piloćasz kjeluje samolotem), Matylda (3;7) *bilećasz* 'kontroler biletów', Cezary (3;11) *mandaryńasz* (kupiliśmy u pana mandaryńarza) 'sklepikarz, który sprzedaje mandarynki', Jan (3;12) *aparaćasz* 'fotograf',
- sufiks *-nik, -nica*: Ksawery (2;11) *pozalńik* (to jest pan pozalńik) 'strażak', Aleksandra (2;12) *wężownica* 'dżdżownica', Matylda (3;8) *podwodńik* 'nurek',
- sufiks *-acz*¹²: Marcelina (2;4) *beksac* 'płaczek', Antonina (2;11) *wjoszac* 'wioślarz', Jakub K. (3;10) *sklepac* (tata dał pjeńaska sklepacowi) 'sprzedawcy',
- sufiks *-ka*: Lena (3;8) *aptecka* 'aptekarka',
- sufiks: *-ista*¹³: Lidia (3;8) *ucholista* 'laryngolog',
- sufiks *-ant*: Paweł O. (3;6) *perkusjant* 'perkusista' (jak dorosne, to bende perkusjantem),
- derywacja wsteczna (zero sufiksalne): Jan (3;12) *traktosz* 'traktorzysta'.

B. Nomina instrumenti tworzą nazwy przedmiotów, urządzeń, maszyn nazwanych ze względu na czynność, która za ich pomocą jest wykonywana.

Tworzą ją następujące formanty¹⁴:

- sufiks *-acz, -aczka*: Mateusz (3;10) *chwyta dz na wode* 'dzbanek', Gabriel (3;9) *wachlac* 'wycieraczka samochodowa', Zofia (3;6) *zapińska* 'spinka do włosów', Aleksandra (3;9) *zatykačka* 'skuwka', Franciszek (3;11) *zapałaczka* 'zapałka', Gabriel (3;8) *kujacka* 'igła',
- sufiks *-arka*: Krzysztof F. (3;7) *czyszczarka* 'śmieciarka', Oliwia (3;6) *wycepjalka* 'przyczepa', Mateusz (3;10) *smazarka* 'zabawkowa kuchenka gazowa',
- sufiks *-nica*: Antonina (2;11) *wałkownica* 'stolnica', Adam K. (3;11) *fysowńica* 'odkurzacz'.

¹¹ Zarówno w opracowaniu M. Chmury-Klektowej (1971), jak i w szeroko zakrojonej literaturze przedmiotu wymienione zostały dodatkowe wykładniki charakterystyczne dla denominalnych nazw wykonawców czynności. Należą do nich: *-ec, -owiec* oraz *-owy*. W przeprowadzonych przeze mnie badaniach nie pojawia się żadna formacja, która byłaby tworzona za pomocą wskazanych formantów.

¹² Jest to formant, który zaliczany jest do grupy wykładników ogólnokategorialnych. Może być więc włączony do grupy denominalnych formacji agentywnych.

¹³ Wspomniany sufiks występuje w grupie nazw motywowanych przez rzeczowniki konkretne, pozostające w różnej relacji do derywatów. W tym przypadku podstawa wskazuje na obiekt zainteresowań.

¹⁴ Wyodrębnione poniżej formanty przynależą do dwóch grup: pierwszej – posiadającej funkcję ogólnokategorialną, tzn. taką, w której możliwe jest tworzenie nazw wszelkich wykonawców, do których należą: *-acz, -aczka, i -nik*, oraz drugiej – wyspecjalizowanej, w której funkcja jest ograniczona do tworzenia nazw narzędzi. Zaliczyć do niej można sufiksy: *-arka, -nica* oraz *-dło* (Satkiewicz, 1969).

3. Formacje, w których formant pełni funkcję semantyczną, jakościową (modyfikacyjną)¹⁵:

A. Nazwy deminutywne (zdrobnienia) i hipokorystyczne (pieszczotliwe) posiadające zabarwienie ekspresywne, wyrażające najczęściej pozytywny stosunek mówiącego.

Tworzone są za pomocą następujących sufiksów:

- sufiks *-ek*: Pola (2;8) *kocek* (psyklyj mnie małym kockjem), Aleksandra (2;11) *makalonek* 'mały makaron', Natalia (3;3) *bućceek* (a te jaz djugi bućceek), Aleksander (3;8) *torćiczek*, Amelia (3;4) *końceek*, Szymon M. (3;7) *klanek* 'mały kran',
- sufiks *-ik* (*-yk*, *-nik*): Helenka (2;7) *motylik* (jaki mały motylik), Antonina M. (2;9) *kamjeńik* (pats, to jest kamjeńik), *klejik* (ńe chce klejić klejikjem), Beata (3;9) *kanapeczńik*¹⁶, Julia I. (3;3) *sylopik*, Zosia (3;6) *lewik*,
- sufiks *-ka* (*-inka*): Nikola (2;12) *pupińka*, *kupińka* (zabolała mnie pupińka, bo zlobięam kupińke), Zofia (3;9) *flaska* 'mała flaga',
- sufiks *-ko*: Iga (3;7) *psetskolko*, Kornelia (3;10) *hipopjontko* 'mały hipopotam',
- sufiks *-uś* (*-usia*): Pola (2;7) *śfinuśa* (o, jaka mała śfinuśa), Seweryn (2;3) *ćumeluś* 'smoczek', Anna (3;6) *palcuś* (mam klej na palcuśu).

B. Formacje augmentatywne (zgrubienia), które mogą posiadać różne odcienie emocjonalne, zwykle ujemne, aczkolwiek notuje się także nastawienie pozytywne, często związane z rozmiarem przedmiotu:

- nazwy tworzone na podstawie derywacji wstecznej: Nina (2;5) *wus* (psyjechałam dziż duzym wuzem) 'wózkiem', Nina (2;5) *tłoć* (jaki wjelki tłoć) 'wielki klocek', Nikola (2;12) *kluwa* 'krowa', Paweł K. (3;4) *cuwo* (ale maz wjelkje cuwo) 'czoło'¹⁷, Paweł P. (3;10) *kropa*, Julia S. (3;8) *chlupy* 'chrupki',
- sufiks *-ica*: Aleksandra (2;12) *złodźejica* 'złodziejka'¹⁸,
- sufiks *-ysko*¹⁹: Kaja (2;6) *usyska* (ale słoń ma usyska), Helena (2;8) *musysko* 'duża mucha', Karolina (3;5) *oklusysko* 'duży okruch',

¹⁵ Zarejestrowałam także nazwy feminatywne, maskulinatywne, tożsamościowe, rzeczowniki złożone oraz wyrazy utworzone za pomocą rymów. Nie zostały jednak tu wymienione ze względu na ograniczone ramy artykułu.

¹⁶ Oprócz zdrobnienia doszło także do maskulinizacji rzeczownika podstawowego.

¹⁷ Dwa wymienione przykłady (*kluwa*, *cuwo*) świadczą, iż dla dzieci podstawa słowotwórcza zawierała w sobie przyrostek *-ka*. W celu podkreślenia wielkości przedmiotu odrzucono formant, który potraktowano jako wykładnik deminutywny.

¹⁸ W tym przypadku, oprócz znaczenia ekspresywności, nakłada się także znaczenie żeńskości i pejoratywności.

¹⁹ Zadaniem Bogusława Krei (1996) takie formacje tworzy się od rzeczowników trzech rodzajów. Najwięcej formacji ekspresywnych na *-isko* jest o podstawie męskorodzajowej.

- sufiks *-(i)dło*²⁰: Cezary (3;11) *pluszyduo* (Filib ma okropne pluszyduo) ‘chłopczyk użył tego określenia do nazwania misia, którym nie mógł się pobawić’,
- sufiks *-or, -ur*: Julia I. (3;3) *chlebor* ‘duży kawałek chleba’, Matylda (3;8) *dzemol* (jadłam kanapkę z olbzymim dzemolem), Oliwia (3;5) *pajoncul* ‘duży, straszny pajak’,
- sufiks *-uch*: Paweł P. (3;12) *kapćuchy* ‘karpacie’, Filip 2 (3;10) *dźidźuch* ‘dziecko/dzidzius’,
- sufiks *-oł* (dla liczby pojedynczej), *-oły* (dla liczby mnogiej): Pola (2;9) *dźećou* (ale to niegzezny dźećou) ‘dziecko’, Aleksandra (2;11) *dźećouy* (dźeći lobją kupe. To są niegzezne dźećouy)²¹ ‘dzieci’.

CZASOWNIKI

Nie tylko wśród rzeczowników stosowano mechanizm wnioskowania przez analogię. Był on widoczny także podczas kreowania neologizmów czasownikowych. Analiza materiału, badana pod kątem stopnia frekwencyjności poszczególnych kategorii, wskazała na przewagę czasowników denominalnych nad pozostałymi formacjami językowymi (około 24%). Liczną grupę stanowiły także czasowniki dewerbalne (pochodzące od czasowników), których było niespełna 21%. Najmniejszy udział w zasobie leksykalnym dziecka stanowiły czasowniki deadiektywne (utworzone od przymiotników), których łączna liczba nie przekraczała 5%.

Pod względem sposobu tworzenia wyróżniłam niemalże wszystkie typy derywacji: afiksálną, wymienną, paradygmatyczną oraz wsteczną. Spora część formacji werbalnych zbudowana była na zasadzie derywacji prefiksálnej, w której dochodziło do wymiany przedrostka celem modyfikacji znaczenia wyrazu podstawowego, lub perfektywizacji.

Do analogicznych formacji czasownikowych zaklasyfikowałam:

1. Formant w funkcji transpozycyjnej:

- A. Odimienne orzecznikowe (nazywają nabywanie lub posiadanie cechy, są formacjami o strukturze: być, stawać się/stać się tym, na co wskazuje podstawa): Lidia (3;6) *fryzjerować* ‘być fryzjerem’.
- B. Odprzymiotnikowe orzecznikowe: być, stawać się/stać się/ tym, na co wskazuje podstawa:

²⁰ Wskazany sufiks tworzy nazwy różnych współczynników działania, tj. nazwy przedmiotów spełniających czynność, nazwy narzędzi, miejsc oraz czynności. Analiza kontekstu pozwala na zawężenie znaczenia poprzez wybór jednego z wielu możliwości semantycznych, sprowadzając pojęcie do jednej cechy. Rozszerzenie sufiksu *-dło*, poprzez dodanie *-i-*, pasuje te formacje w grupie rzeczowników augmentatywnych, pełniących funkcję pejoratywną (Kreja, 1996; Klemensiewicz, Lehr-Spławiński, Urbańczyk, 1955).

²¹ Nie odnalazłam w literaturze przedmiotu przykładów, które zaświadczałyby użycie wymienionych sufiksów w znaczeniu augmentatywnym. Ze względu na zbyt małą liczbę derywatów trudno rozgraniczyć, czy użycie tych formacji jako formacji ekspresywnych świadczy o tym, że są one jedynie potencjalne, czy można sądzić, iż zaczynają pełnić rolę samodzielnego sufiksu augmentatywnego.

Formacje tworzone za pomocą prefiksów oraz sufiksów:

- sufiks *-ować*: Anna 2 (3;11) *nanerwować się* 'być nerwowym' (tata się bardzo nanerwowuje), Anna 2 (3;11) *powinnować*,
- sufiks *-ić*²²: Szymon M. (3;9) *wesolić się*, 'być wesołym', Oliwia (3;7) *zeszuościć* (stłasnie zeszuościł za zupa) 'zupa stała się bardzo słona', Milena (3;10) *schudzić* (tata powjedżał, że mama się schudziła) 'stała się chuda', Aleksandra (3;10) *śceplić* 'stać się ciepłym/zgrzać się'.
- Prefiksalnie-sufiksalnie, z sufiksem *-ać*, *-ić*, *-yć*: Jan (3;12) *powy•szać* (Leon mnie powy•sza) 'jest wyższy', Paweł O. (3;6) *znelwić* 'zdenerwować się' (znelwiłem się na Kalola), Konrad (3;11) *zdrożyć* 'stać się drożym', Lidia (3;5) *zmocnować* 'być mocnym'.

2. Formant w funkcji mutacyjnej (derywacja syntaktyczno-leksykalna)²³:

A. Odrzeczownikowe dopełnieniowo-okolicznikowe. Zaklasyfikowałam tu derywaty, które w swoim znaczeniu odnoszą się do przedmiotu, związanego z czynnością. Wzięłam pod uwagę: narzędzia czynności, materię, dzięki której wykonano działanie, wytwory oraz obiekty.

Czasowniki przedrostkowo-przyrostkowe:

- z sufiksem *-i(y)ć*: Nina (2;4) *zestłupić* 'zerwać strupki' Natalia (3;5) *po•uachościć* 'połaskotać', Anna (3;6) *pozalcić* 'pożartować', Eryka (3;10) *zdesycić* (mnie tes kjedyż zdesyciło) 'zmoczyć', Filip (3;5) *zajęknąć* (moje kōu zajęknęły na wyścigach) 'wydały pisk', Jan (3;12) *zatelefońić* 'zadzwońić',
- z sufiksem *-ować*: Joanna (2;7) *pomasuować* (pomasuj mi kłomke) 'posmaruj masłem', Ignacy (3;8) *pastować zemy* 'myć pastą', Jan (3;12) *patelnować* (a tera• się to patelnuje) 'smaży na patelni', Oliwier (3;7) *kaltować* (Maćeg i Tomek tam kaltują) 'grają w karty', Ignacy (3;9) *młotkować* (Balteg dziś ma młoteg, muwiu ze casem tu młotkuje) 'przybija młotkiem',
- z sufiksem *-ać*: Lena (3;7) *bońkać* 'puszczać bąki', Tomasz (3;9) *oskulkać* 'obrać ze skórki', Jan (3;12) *windać* 'jechać windą', Róża (3;10) *poksywać* (mam kłomki na lence bo mnie poksywało) 'poparzyło pokrzywą'.

B. Odrzeczownikowe pośrednioodrzecznikowe, które można transponować na wyrażenie 'spowodować jakąś zmianę, że coś jest jakieś/czymś (Grzegorzczkowska, 1984): Filip 2 (3;10) *rozbulgać* 'powodować, że znikną wszystkie bąbelki'.

C. Odprzymiotnikowe pośrednioodrzecznikowe²⁴: Helena (3;9) *odgłosnić* 'ściszyć', Róża (3;10) *odmjońić* 'wyprasować', Nina (3;7) *otćemnić* (mama mi

²² Znajdują się tu formacje zarówno sufiksalne, jak i prefiksalne.

²³ Za Marią Brodowską-Honowską przyjąłam, iż formacje dopełnieniowo-okolicznikowe tworzone od rzeczownika oraz odrzeczownikowe i odprzymiotnikowe derywaty pośrednioodrzecznikowe zostają włączone do typu derywacji mutacyjnej (Brodowska-Honowska, 1967).

²⁴ Do formacji pośrednioodrzecznikowych zaliczyłam czasowniki, które oznaczają czynność, w wyniku której dokonano zmiany. Najczęściej tworzone zarówno przy pomocy prefiksów, jak i sufiksów.

- otcēmniūa f pokoju i byūo sūonecko) ‘odstōniła zastōny’, Aleksander (3;7) *pszyćeplić* ‘spowodować, żeby koledze było ciepło’ (pszyćepliliśmy go koūdłā).
 D. Od wyrażeń dźwiękonaśladowczych: Nikola (2;12) *haūceć* ‘szczeka’, *kumcyć* ‘kumkać’.
3. Formanty w funkcji modyfikacyjnej (derywacja leksykalna)
 Odczasownikowe²⁵:
- A. Dokonane, tworzone na podstawie derywacji prefiksalnej:
- prefiks *od-*²⁶: Helena (2;7) *odbudzić śe*²⁷ ‘w znaczeniu: obudzić się/wybudzić’, Karolina (3;5) *otpłōścić* ‘przeprosić’, Krzysztof F. (3;6) *otpomñeć* ‘przypomnieć’ (ju• sobje otpomñāem), Iga (3;7) *otpocońć*²⁸ ‘otworzyć’, Helena (3;8) *otplawić* (pañi poplaw bo mi śe otplawiūo) ‘odpaść/odpadło’, Eryka (3;6) *otsyć, zapluć* (mama muśi zapludź miśowi ucho, bo śe otsyūo) ‘odpaść/zaszyć’,
  - prefiks *za-*²⁹: Filip (2;6) *zaskakać* (ale mi śe zaskakaūo w gūowje) ‘zakręcić’, Aleksandra (2;11) *zabać śe* (zabaūam śe tego pajonka) ‘przestraszyć’, Krzysztof (3;9) *zatopić* (narz baūwan śe juź zatopiū) ‘roztopił’, Lidia (3;8) *zapodobać śe* (zapodobāam śe Karolowi) ‘spodobać’, Eryka (3;6) *zapluć* ‘przyszyć’,
  - prefiks *u-*³⁰: Amelia (3;4) *ujeść* (popłōsiūa• mame, żeby mi tloche ujadūa) ‘w znaczeniu: trochę zjadła, zbudowany na wzór słowa: upiła’,
  - prefiks *po-*³¹: Julia S. (3;8) *posyć* (wszystko mu penkūo, a pote• mama posyūa) ‘zaszyła’, Beata (3;8) *posfeñdzić* ‘podrapać’ (weź mñe posfeñdzi), Beata (3;5) *popachñić* ‘powąchać’.

²⁵ Podczas analizy derywatów odczasownikowych wzięłam pod uwagę kwestię aspektu, który w sposób nierozłączny związany jest z tematem. Najczęściej za rozróżnienie dokonaności i niedokonaności odpowiadają prefiksy, które posiadają funkcję perfektywizującą. Zdarza się jednak, iż dzieci traktują przedrostki jako nośnik wartości semantycznej, co powoduje, iż użyte w derywatach niedokonanych nie zmieniają aspektu czasownika. Wtedy prefiksy w derywatach niedokonanych nie są formantami, ale stanowią część tematu. W neologizmach dzieci pojawiają się przykłady, które są dowodem powyższego stwierdzenia.

²⁶ Użycie tego prefiksu powoduje, iż formacje mają charakter przeciwstawny w stosunku do czasownika podstawowego. Co więcej, zastosowanie wskazanego przedrostka prowadzi do perfektywizacji.

²⁷ Prefiks *-od* jest bardzo produktywny, dzieci stosują go w znaczeniu „pozbawienia czegoś”.

²⁸ Można sądzić, iż wzorem dla analogicznej formacji słowotwórczej był wyraz „napocząć”, oznaczający rozpoczęcie czegoś.

²⁹ Oprócz tego, iż przedrostek perfektywizuje wspomniane czasowniki, to dodatkowo modyfikuje znaczenie czasownika, konkretniej kładzie nacisk na fazę czynności, uwydatniając w tym przypadku moment początkowy (inchoativum).

³⁰ W wyniku zastosowania wymienionego środka słowotwórczego została podkreślona faza czynności, tj. moment końcowy (terminativum).

³¹ Prefiks *po-* tworzy czasowniki dystrybtywne (zwane inaczej interatiwami dokonanymi), które powstają od czasowników wtórnie niedokonanych. Poprzez dodanie przedrostka *po-* dochodzi do perfektywizacji.

B. Niedokonane³²; iterativa (oznaczające częstotliwość, która w zależności od kontekstu czasownika może oznaczać czynność ‘w tej chwili’ bądź ‘często, zawsze’); Filip (2;6) *lostfazać* (lostfuz mi to pudełko) ‘otwierać’, Filip (2;6) *widzieć* (Amelka, widź mnie) ‘oznaczające: patrz na mnie. Były to słowa skierowane do dziewczynki, która nie chciała patrzeć na chłopca’, Nikola (2;12) *pachnąć* (chłopcyg je pachni) ‘wacha’, Julia S. (3;8) *otpocynać* (otpocież mi tego lizaka?) ‘otwierać’, Oliwia (3;6) *lozdlabjać* (moja śostla wsystko lozdlabja na kawałki) ‘drobić’.

PRZYMOTNIKI

Na bazie analogii tworzono także derywaty przymiotnikowe, szczególnie gradacyjne, ekspresywna oraz negacyjne. Dzieci z największą łatwością tworzyły modyfikacje, wśród których najczęstsze były zdrobnienia oraz formacje podkreślające daną cechę (jej intensywność). W zależności od kontekstu dziecko tworzyło przymiotniki motywowane przez podstawy należące do różnych klas gramatycznych.

Analogiczne formacje przymiotnikowe podzieliłam na:

1. Formant w funkcji transpozycyjnej:

- A. Przymiotniki relacyjne dzierżawcze (wąskodzierżawcze): Julia S. (3;9) *kapeluz mamowy*, Zofia (3;7) *kuze śostly* ‘dwie kury, siostry’, Zofia (3;7) *wjewulkowy lekas*, Iga (3;9) *splawy kobjećine* ‘kobiece’, Jakub K. (3;10) *chłopackje zabafki*.
- B. Przymiotniki odczasownikowe, czynnościowe: Helena (3;8) *zgzytny* (moja bapća ma taki zgzytny telewizol, tata móuwi, ze syychać same tsaski) ‘trzeszczący’, Amelia (3;4) *sksycalny* (Filib jest często sksycalny) ‘krzyczący’.
- C. Od wyrażen syntaktycznych: Adam K. (3;10) *nazdlowy* ‘bardzo zdrowy’, Aleksandra (2;11) *nabosy* (ten chłopcyg jezd nabosy) ‘bez obuwia’.
- D. Od wykrzykników i wyrażen dźwiękonaśladowczych: Iga (3;7) *fujowate* ‘określenie zastosowane podczas spożywania kawy zbożowej, która nie smakowała dziewczynce’.

2. Formant w funkcji mutacyjnej:

- A. Przymiotniki odrzeczownikowe; charakterystyczne (inaczej zwane dzierżawczymi czynnymi):
  - sufiks *-owy*: Iga (3;9) *psowe skalpetki* ‘z psami’, Julia I. (3;3) *kanapka jajowa* ‘z jajkiem’, Filip 2 (3;10) *chleb dżemowy* ‘z dżemem’, Róża (3;10) *chlebek pestkowy* ‘chleb z pestkami słonecznika’, Tomasz (3;9) *bombelkowe mleko* ‘mleko, w którym dzieci robiły bąbelki za pomocą rurki/ z bąbelkami’.
- B. Odrzeczownikowe; materiałowe:
  - sufiks *-owy*: Ksawery (2;10) *kulkowy ogon* ‘zrobiony z kulek papierowych’, Filip (3;4) *deskowy most*, Lena (3;7) *deskowy statek*, Adam K. (3;10) *zouędżowa zupa*, *makowa zupa*,
  - sufiks: *-any*: Filip (3;4) *odlutowany samochut* ‘auto policyjne, zbudowane z krat’.

³² Pomimo zastosowania prefiksów nie doszło tu do perfektywizacji czasowników.

- C. Odrzeczownikowe; przeznaczenia: Ksawery (2;11) *seleg zapjekankowy*, Adam O. (3;8) *śmjećowy zegal* 'nadający się do kosza, zepsuty', Julia I. (3;2) *ńedźelowa sukjeŋka* 'pasująca na niedzielę', Gabriela (3;8) *kuchekowe ren-cńiki* 'małe, pasujące do kuchni'.
- D. Odrzeczownikowe; podobieństwa: Zofia (3;7) *zeblowy fotel* 'fotel wyglądający jak zebra', Gabriel (3;9) *kolol jabuskowy* 'taki jak jabłuszko', Zuzia 1 (3;7) *helbatowy sok* (lubje taki helbatowy sok) 'podobny do herbaty'.
- E. Ogólnie relacyjne³³: Oliwier (3;8) *pan metrofski* 'maszynista metra', Daria (3;7) *końiki tlawne* (to ńe sã końiki polne, tylko tlawne), Filip (3;6) *pićowy* (jesteź guodny? ńe, ale jestem pićowy).
- F. Przymiotniki odczasownikowe:
- czynnościowe: Aleksandra (3;9) *spićauy* (jestem stlasńe spićaua) 'spragniony',
  - potencjalne (oznaczające skłonność, możliwość oraz zdolność do wykonywania pewnej czynności):
    - skłonnościowe: Oliwia (3;5) *zabawliwy* (muj blad jezd baldzo zabawliwy, bawi śe s kazdym) 'skłonny do zabawy', Milena (3;11) *ńesũuchliwy* (muj tata byũ ńesũuchliwy wcolaj),
    - możliwościowe: Anna 2 (3;10) *lozdmuchalny* (muj tata ma casem taki lozdmuchalny bzuch) 'brzuch, który może się powiększyć'.
3. Formant w funkcji modyfikacyjnej (derywacja leksykalna). Nowo powstałe wyrazy, utworzone za pomocą odpowiedniego formantu, mogą intensyfikować lub osłabiać cechy wyrażane przez przymiotnik podstawowy.
- A. Nazwy deminutywne (zdrobnienia):
- sufiks *-aty, -owaty*: Krzysztof F. (3;8) *fstrentnowaty* 'kot, który ciągle drapie chłopca', Franciszek (3;11) *maũaty* 'mały kot',
  - sufiks *-owy*: Zofia (3;7) *letńowy stluj* 'strój na lato/letni strój'³⁴, Cezary (3;10) *ńebjeskowa kretka*, Jakub K. (3;10) *fstydźowy* (to sã takje fstydźowe sũowa) 'wstydlive',
  - sufiks *-ony*: Róża (3;10) *zmjeńcony* (mama mi ńe kazaũa iść f tej blusce, bo byũa zmjeńcona) 'zmięta', Lidia (3;8) *nadmuchńony* 'opuchnięty',
  - sufiks *-awy*: Lidia (3;8) *samawy* (jak czuowjek tęskńi za kimś to jes• taki samawy) 'samotny', Eryka (3;9) *zũawy* (żyrafa jezd zũawa) 'zła'.
- B. Nazwy powiększające (intensiva):
- sufiks *-asty*: Zofia (3;7) *oglomńasty*³⁵,
  - sufiks *-usia*: Daria (3;9) *zdlowuśa*,
  - sufiks *-utka*: Przemysław (3;9) *delikutka* (ńe bońc taka delikutka).

³³ Zakwalifikowałam tu formacje, w których, pod względem znaczenia, jakość dominuje nad elementami ustosunkowania. Dopiero kontekst pozwala na sprecyzowanie znaczenia.

³⁴ W tym przypadku następuje tożsamość znaczeniowa formacji podstawowej i pochodnej.

³⁵ Jest to jeden ze stopni przymiotnika, który ze względu na swą regularność może być zaliczony do fleksji.

C. Stopniowanie przymiotników:

- zamiana sufiksów *-szy*, *-ejszy* podczas stopniowania syntetycznego³⁶; Filip (2;6) *bjaŹszy*³⁷ 'bielszy', Nikola (2;12) *wjeŹkŹejŹy*, Filip (2;6) *bzydŹejŹy* (on jezd bzydŹejŹy, bo ma zŹą mine), Daria (3;9) *letszy* 'lŹejŹy',
- stopniowanie przymiotnika, który nie podlega stopniowaniu: Daria (3;9) *cholszy* (muj tata jest cholszy), Adam O. (3;4) *calŹejŹy* (to Źe jest fioletowy, tylko Źebjeski, tylko ze calŹejŹy), Filip (3;5) *pjelŹejŹy* (ja byŹem pjelŹejŹy za AdaŹem) 'drugi',
- nieuwzględnienie dwóch wykładników podczas stopniowania przymiotnika w stopniu najwyższym: Nikola (2;10) *najpysny* (cukjelki sŹ najpysne) 'najpysniejszy', Marcelina (2;4) *najduzy* 'najwiŹkszy', Anna 2 (3;11) *najpaskudny* 'najpaskudniejszy',
- brak zmiany tematu fleksyjnego w przymiotnikach, które w stopniu wyższym i najwyższym posiadajŹ nieregularnŹ formę³⁸: Julia I. (3;3) *ŹlejŹy* 'gorszy' (Milena byŹa Źlejsza od Nataszy), Filip 2 (3;11) *duŹejŹy* 'wiŹkszy', Szymon M. (3;8) *baldŹej wjeŹkŹy* 'najwiŹkszy'³⁹, Matylda (3;4) *baldzo lepsy* (Kuba jezd baldzo lepsy) 'najlepszy',

Podsumowanie

Innowacje leksykalne stanowiły licznŹ grupę nazw, która zwiŹkszała się stopniowo w procesie opanowywania słownictwa. Z przeprowadzonych badaŹ wynika, iŹ neologizmy w języku dziecka powstawały w rŹny sposób: poprzez dodanie morfemów derywacyjnych do podstaw słotwórczych, poprzez tworzenie nowych pod względem formy oraz poprzez nadawanie znaczeŹ wyrazom, które istniejŹ juŹ w języku i sŹ noŹnikami wlaŹciwej sobie treŹci. Powstałe derywaty charakteryzowały się: ekspresywnoŹiŹ, modyfikacjŹ znaczeŹ, objawiajŹcŹ się zmianŹ formantu lub podstawy słotwórczej oraz unikalnoŹiŹ motywacji semantycznych, połączonŹ z zaznaczajŹcŹ się regularnoŹiŹ derywacji (Sikorska, 2018). W zakresie poszczegŹlnych kategorii były one tworzone wedlug typowych dla wspŹlczesnej polszczyzny modeli słotwórczych, których uŹyte formanty okreŹlajŹ ich poziom produktywnoŹci.

Badania empiryczne wykazały, iŹ u podstaw analogicznych formacji słotwórczych leŹały próby poszukiwania reguł okreŹlajŹcych tworzenie jednostek leksykalnych. Dociekanie ich znaczeŹ, struktur oraz poczucie budowy morfologicznej wyrazów prowadziło do powstania szeregu formacji, majŹcych swoje Źródło w analogii. Im dziecko było starsze, tym wzrastała poprawnoŹ strukturalna neologizmŹ oraz zmniejszała się liczba nieprawidłowego podziału słotwórczego i absorpcji

³⁶ W niektŹrych przypadkach zdarza się równieŹ nieuwzględnienie alternacji podczas stopniowania.

³⁷ W dwóch ostatnich przypadkach sufiks jest poprawny, ale dziecko nie uwzględniło zmiany tematycznej, zachowujŹc podczas odmiany formę stopnia równego.

³⁸ Potraktowanie przymiotnikŹ jako tych, które odmieniajŹ się regularnie.

³⁹ Zastosowanie stopniowania opisowego do przymiotnika, który stopniuje się w sposób nieregularny.

morfologicznej. Było to spowodowane sukcesywnym opanowywaniem wymian tematycznych, funkcjonujących jako współformanty słowotwórcze, oraz zdobywaniem wiedzy odnośnie do funkcji i zakresu użyc formantów, co stopniowo wpływało na upodobnienie języka dziecka do mowy otoczenia.

Bibliografia

- Baillergeona R. (1987). Object permanence in 3½- and 4½-month-old infants, *Developmental Psychology*, 23(5), 655–664.
- Borowiec H. (2001). Analogia w języku 6-letnich dzieci, *Logopedia*, 29, 71–86.
- Brodowska-Honowska M. (1967). *Zarys klasyfikacji polskich derywatów*. Wrocław: Wydawnictwo PAN.
- Chmura-Klektowa M. (1964). Rozwój rozumienia budowy wyrazów nowych (analogicznych) u dzieci w wieku przedszkolnym. *Psychologia Wychowawcza*, 4, 403–418.
- Chmura-Klektowa M. (1971). Neologizmy słowotwórcze w mowie dzieci. *Prace Filologiczne*, 21, 99–235.
- Dziurda-Multan A. (2002). *Dziecięce sposoby tworzenia nazw*. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Goswami U., East M. (2000). Rhyme and analogy in beginning reading: Conceptual and methodological issues. *Applied Psycholinguistics*, 21, 63–93.
- Grabias S. (1970). Kontaminacje we współczesnym języku polskim – próba charakterystyki. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio F, Nauki Filozoficzne i Humanistyczne*, 25, 6, 117–145.
- Grzegorzczkowska R., Laskowski R., Wróbel H. (red.). (1984). *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Haman M. (1993a). Rozwój pojęciowy i semantyczny dziecka. W: I. Kurcz (red.), *Psychologia a semiotyka. Pojęcia i zagadnienia* (s. 209–241). Warszawa: Zakład Semiotyki Logicznej.
- Kaczmarek L.B. (1988). *Nasze dziecko uczy się mowy*. Lublin: Wydawnictwo Lubelskie.
- Klemensiewicz Z., Lehr-Spławiński T., Urbańczyk S. (1955). *Gramatyka historyczna języka polskiego*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Kreja B. (1996). *Studia z polskiego słowotwórstwa*. Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.
- Maciejewska A. (2013). Analogia w metodologii badań logopedycznych. W: S. Milewski, K. Kaczorowska-Bray (red.), *Metodologia badań logopedycznych. Z perspektywy teorii i praktyki* (s. 95–111). Gdańsk: Harmonia Universalis.
- Przetacznikowa M., Kielar M. (1973). Rozumienie odrębności gramatycznej i semantycznej klas wyrazów (części mowy) przez dzieci w wieku od 3 do 15 lat. *Przegląd Pedagogiczny*, 1/2, 33–51.
- Satkiewicz H. (1969). *Produktywne typy słowotwórcze współczesnego języka ogólnopolskiego*. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego.
- Sikorska L. (2018). Innowacje językowe w mowie dzieci przedszkolnych. *Scientific Bulletin of Chełm. Section of Pedagogy*, 1, 99–112.
- Smoczyński P. (1955). *Przyswajanie przez dziecko podstaw systemu językowego*. Łódź: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Tomasello M. (2003). Czy małe dzieci posiadają składniową kompetencję osób dorosłych?. W: E. Dąbrowska, W. Kubiński (red.), *Akwizycja języka w świetle językoznawstwa kognitywnego* (s. 144–222). Kraków: Universitas.